

Opatrovník v praxi / Mgr. Příbva (Pafka)

Sb. 77-66
d. 66c.

by byl disponent. Na tento účet by byl dosílán důchod a další sociální dávky, příspěvky a příjmy. K běžnému účtu je vhodné zřídit i spořicí účet, aby opatrovník mohl spravovat vhodným způsobem i případné přebytky.

Pokud opatrovník současně pečuje, požádá soud o ustanovení kolizního opatrovníka ve věci schválení dohody o tom, že je pečující osobou a od opatrovaného mu za to náleží úhrada (nejspíše z příspěvku na péči, ale lze třeba i z úspor opatrovaného, pokud je péče náročná a opatrovaný má vysoké nároky na péči). Tuto dohodu mezi opatrovníkem a kolizním opatrovníkem zastupujícím opečovávaného opatrovaného se doporučuje uzavřít písemně.

Pak si opatrovník z účtu opatrovaného hradí za péči (a to případně utrácí za své potřeby nebo ukládá na svůj účet, nevylučuje se ani, aby třeba prostředky použil pro z kvalitnější života opatrovaného, což často dělají rodiče svých opatrovaných dětí).

Z důchodu a jiných příjmů opatrovaného opatrovník vybírá a hradí jeho potřeby (podíl na nákladech na bydlení, stravu, léky, oblečení atd.). Žije-li opatrovník s opatrovaným, tak při nákupu a platbách se část prostředků bere z opatrovančova účtu a část prostředků bere opatrovník ze své „mzdy“ za péči nebo z jiných příjmů.

Roční vyúčtování soudu pak obsahuje výpis z účtu a stručně informaci o výdajích z účtu.

DOTAZ č. 3: Povinnosti opatrovníka

Od soudu jsem dostal vyjádření, že k povinnostem opatrovníka náleží udržovat s opatrovanecm vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení, projevovat o opatrovanec skutečný zájem, jakož i dbát o jeho zdravotní stav a starat se o naplnění opatrovančových

práv a chránit jeho zájmy. Mám při plnění svých povinností naplňovat opatrovančova právní prohlášení a dbát jeho názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlížet a zařizovat opatrovančovy záležitosti v souladu s nimi. Co to vše znamená? Můžete mi napsat konkrétnější příklady, prosím?

O čem všem by měl mít dobrý opatrovník přehled?

Opatrovník by měl kontaktovat opatrovance a blíže poznat jeho okolí (znapování prostoru a osob), další osoby blízké, známé, kamarády, sousedy, sociální službu, ale i vztahy. Kdo je pro něj důležitý (prodejna na malé vesnici, třeba i místní hospoda.), jaké má sociální kontakty a jak je získává. A také odhadnout, jaký je jeho majetek a dluhy, aby tak naplnil povinnost dle § 466 oz udržovat s opatrovanecm pravidelné spojení, a to vhodným způsobem, v potřebném rozsahu; projevovat o opatrovanec skutečný zájem; dbát o opatrovančův zdravotní stav; dbát o naplňování opatrovančových práv; chránit jeho zájmy; při plnění opatrovníckých povinností naplňovat opatrovančova právní prohlášení a dbát jeho názorů (i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání), soustavně k nim přihlížet a zařizovat opatrovančovy záležitosti v souladu s nimi; dbát, aby způsob opatrovančova života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby, nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním opatrovančovým představám a přáním³⁷.

³⁷ § 467 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidí.cz/cs/2012-89#4580398>

Opatrovník by měl **obeznámit instituce a smluvní partnery opatrovaného o své funkci (předložení pověření)**. Neměl by **zapomenout na Českou správu sociálního zabezpečení**. Úřad práce (odborný státní sociální podpory, hmotné nouze, zaměstnanost, dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na péči), zdravotní pojišťovnu, zaměstnavatele, banky (pojišťovny, spořitelny), sociální službu, vlastníka prostoru, kde opatrovaný bydlí, družstvo či pronajímatele prostoru, opatrovnickou radu, provozovatele služeb (energetika, plynárny, mobilní operátor), věřitele, místní zastavárny (zde nezanechávejte listinu, kvůli zneužitelnosti), katastr nemovitostí (zajištění informací o pohybu s nemovitostí – požádat do minulosti), insolvenčního správce, sociální odbor na obci s rozšířenou působností. V jednotlivých spisových dokumentacích může opatrovník sehnat důležité informace třeba o posuzování invalidního důchodu a příspěvku na péči a může tak účinněji dohlédnout na to, aby byly sociální dávky přiznány správně a v odpovídající výši.

Opatrovník by si měl zajistit přebírání pošty (dosílku, odnos, přeposílání) dokud nebudou ostatní veřejné i soukromé instituce směřovat poštu na opatrovníkovo jméno na místo opatrovancova. Opatrovník by měl zkontrolovat všechny evidence, např. ARES³⁸ (registru a evidenci veřejné správy o ekonomických subjektech) a obchodní rejstřík³⁹, aby odhalil, zda jeho opatrovaný nefiguruje neoprávněně (podvodem) jako jednatel (příp. „bílý kuň“) v nějaké společnosti. Měl by zkontrolovat i další rejstříky jako je insolvenční rejstřík⁴⁰, katastr nemovitostí⁴¹ nebo evidenci exekucí⁴² atd.

38 https://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz

39 <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

40 <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

41 <https://nahlizenedokn.cuzk.cz/> – je nutné zajít osobně a popřát výpis, jaké nemovitosti byly na opatrovaného vedeny v minulosti (opatrovník tak může odhalit podvodné a nevhodné převody, které by mohl zneplatnit).

42 Centrální evidence exekucí: <https://www.ceskr.cz/> (více zde: <https://www.ekrcr.cz/1/centralni-evidence-exekuci/22-centralni-evidence-exekuci?w>)

Také by opatrovník měl zmapovat bydlení: Forma a způsob bydlení, spokojenost, vybavení, potřeby oprav, schopnost samostatného /sdíleného bydlení, nákladovost, smluvní vázanost (doba určitá, ve výpovědi aj.), klíče, vstupuování do obydlí. Pokud je opatrovanému poskytována sociální služba, měl by opatrovník **zmapovat sociální služby a sociální dávky:** potřebu služby, rozsah, jak je stanovena úhrada (zda je správně), doplácení služby (k němu by mělo spíše docházet z prostředků opatrovaného, jde-li o pobytovou službu), zůstatky (kde jsou uloženy), uložení klíčů (kdo se k nim dostává), individuální plánování (odpovídá rozsah služby potřebě opatrovaného), smluvní zajištění, dialog s pracovníky služby, ověřit registraci služby⁴³.

Opatrovník musí mít přehled o dokladech opatrovance a měl by kontrolovat jejich platnost. A učinit si představu o jejich držení, jde o občanský průkaz, pas, průkazku s identifikací nemoci (pokud ji osoba nosí při sobě), průkaz pojišťovny, průkaz osoby se zdravotním postižením, parkovací průkaz, živnostenské oprávnění, oprávnění k držení věci, řídičský průkaz, doklady k vlastněnému vozidlu (technický průkaz, technická prohlídka, pojistka, zelená karta atd.), rodný list, oddací list, doklady o rozvodu (svěření dětí do péče), doklady o studiu, pracovní smlouvy, doklady o předchozím zaměstnání (pracovní smlouva, výplatní listy, doklad o ukončení zaměstnání, zápočtový list, evidenční listy), doklady o přiznaných dávkách, zkontrolovat dále evidenci trvalého pobytu (koresponduje s adresami na úradech) a doklady k přepravě (slevové průkazky, dlouhodobé jízdní doklady), inkasní listky, výpisy z účtu, existenci závětí, délku platnosti posudku o invaliditě, o zdravotním stavu pro potřeby dávek, povolení k vyhrazení parkovacího místa atd.

43 [registr.mpsv.cz](https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovateleu-sluzeb) a <https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovateleu-sluzeb>

Opatrovník rozhodně musí dostatečně prověřit příjmy (uplatnit opatrovancova práva na odpovídající příjem). Je to hotovost, stavy na účtech (běžný, spořicí, depozitní), důchod, příspěvek na péči, dávky hmotné nouze, státní sociální podpory, podpora v nezaměstnanosti, nemocenské, mobilita, mzda (včetně kontroly, zda je mzda dobře spočítána a vyplácená), náhrada škody (vč. renty), nároky z trestního řízení (např. při zpronevěře předchozím opatrovníkem), úroky, služebnosti, pronájmy, nárok na výživné, vrátky daně, stavební spoření, penzijní spoření, životní pojištění, přeplatky, cenné papíry, dividendy, úroky atd. Opatrovník musí mít přehled o příchozích částkách a tak by měl zajistit jejich zasilání (složenkou, na účet), tak aby „šly jeho rukama“. Opatrovník spravuje jmění, kam patří i příjmy a má mít o nich přehled. Opatrovník by neměl dopustit, aby platby šly např. rovnou do sociální služby (často je takto vyplácen příspěvek na péči). Platby příchozí i odchozí má mít plně pod kontrolou opatrovník (jako správce jmění).

Na druhou stranu musí opatrovník také pečlivě zaevidovat výdaje a mít o nich přehled. Výčet opět následuje: úhrada za bydlení (nájem, energie, daň z nemovitosti, pojištění nemovitosti, poplatky za svaz odpadu, fond oprav, hypotéka, úhrada správců, septik/odpadní vody, dodavatel vody, TUV, potřeba a náklad na pevná paliva atd.), pojištění (rozsah pojistných hodnot, cenu pojištění), sociální služba (nutná kontrola smlouvy a účtování služby), úvěry a půjčky (dluhy na zdravotním pojištění, doby pojištění pro důchod – vše nutné zaevidovat a pochybné půjčky zneplatnit), platby za telefon, exekuce (také je případně zpochybňovat), výživné (to, ke kterému je opatrovaný povinen, zda je dobře stanoveno; pokud má na nějaké nárok – vymáhat ho), spoření, poplatky za TV a rozhlas (řešit případné osvobození), internet, poplatky za zvíře, pokuty (u dopravní společnosti, přestupkové komise – pokud nebyl opatrovaný řádně zastoupen,

lze zpochybňovat např. správní pokuty), náklady na přepravu, revize k insolvenční, bankovní poplatky, poplatky exekutorovi, doplatky, spíátkové kalendáře atd. U výdajů musí opatrovník vždy prověřit možnost zneplatnění dluhu, snížení částky, poctivost vzniku nákladu, přiměřenost a možnost úlevy.

Opatrovník by měl znát a podporovat osobní schopnosti opatrovance: Konaá opatrovanec práce přiměřené svým schopnostem? Zvládá sebeobsluhu? Je zapotřebí péče třetí osoby? Může a chce pracovat? Jaké má potřeby a přání, víze a cíle? Jakou má minulost (co se kdy a kde stalo a jaké to má důsledky)? Jaké konfliktní situace kolem opatrovaného vznikly a mohou vznikat? Odpovídá rozsah omezení svéprávnosti opatrovancovým schopnostem? Opatrovník je povinen hájit práva a zájmy opatrovaného, a kdyby třeba docházelo ke zneužívání opatrovaného v zaměstnání, měl by je opatrovník odhalit a pomoci řešit.

Opatrovník by měl zmapovat zdravotní stav opatrovaného: lékaři (praktický, zubní, gynekologie, specialisté) a zajistit opatrovanému preventivní prohlídky. Opatrovník by měl nahlížet do dokumentace, mít přehled o prodělaných zákrocích a ošetřeních, nemocích a medikaci (opatrovník by měl řešit doplatky za léky a pomůcky, přiměřenost a nutnost těchto doplatek, vracení doplatek za léky nad zákonný limit ze zdravotní pojišťovny). Opatrovník by vždy měl řešit i změny zdravotního stavu, prognózy do budoucna, zjištění si informací o nemocích, kterými opatrovanec trpí, kompenzační pomůcky (smlouvy, délka držení, technický stav), závislosti (alkohol, cigarety), potřeba lázni, očkování (včetně povinného, kdy vyprší), alergie, plánované zákroky atd. Opatrovník nemusí opatrovaného léčit, ale často musí vymoci jeho práva spojená se zdravotním stavem. Např. aby se lékař choval k pacientovi důstojně, aby mu v rámci možnosti vysvětlil, co se bude

dít, jak ho bude léčit, aby ho neobcházel jen proto, že má opatrovníka. Opatrovník by měl znát práva patrovaného⁴⁴ a měl by dbát o opatrovancův zdravotní stav.⁴⁵

⁴⁴ např. § 28 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění

Práva pacienta

- (1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.
- (2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.
- (3) Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo
 - a) na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb,
 - b) zvolit si poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení, pokud tento zákon nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak,
 - c) vyžádat si konzultaci služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li o poskytování neodkladné péče nebo o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
 - d) být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče (dále jen „vnitřní řád“),
 - e) na

1. nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, je-li nezletilou osobou,

2. nepřetržitou přítomnost opatrovníka, popřípadě osoby určené opatrovníkem, je-li osobou, jejíž svěřitelnost je omezena tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí (dále jen „pacient s omezenou svěřitelností“).

3. přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem,

a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenařadí-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence; tím není dotčen § 47 odst. 1 písm. b),

f) být předem informován o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehranzených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a o způsobu jejich úhrady, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje,

g) znát jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a osob připravujících se u poskytovatele na výkon zdravotnického povolání, které jsou při poskytování zdravotních služeb přítomny, popřípadě provádějí činnosti, které jsou součástí výuky,

h) odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka, i) přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který

Opatrovník by měl mít zmapované opatrovancovy další potřeby a přání a mít přehled o trávení jeho volného času. Do této kategorie patří chráněné dílny, kroužky, aktivity, zájmy, potřeby vybavení, očekávaná dovolená, výlety, kadeřnictví, manikúra, pedikúra, kosmetika, potřeba a držení zvířat, věci zvláštní obliby.

Pokud to je možné, tak by opatrovník měl zajišťovat opatrovanci i tato jeho práva (třeba jít ke kadeřnici, když se jedná o opatrovanou ženu, která ke kadeřnici chodila pravidelně půl svého života a dalo by se očekávat, že kdyby byla schopná o tom ještě uvažovat, že by chodila dál). Některé věci se mohou jevit zbytečné, ale pokud odpovídají opatrovancově příjmům, majetku, dřívějšímu postavení, tak je opatrovník má podporovat. Jiné potřeby bude mít opatrovaný od narození mentálně postižený, který má nižší duchod, a jiné bude mít člověk, který aktivně podnikal, vytvořil/získal větší majetek do doby těžké dopravní nehody, která ho nyní zásadně limituje pro vážný úraz hlavy.

Opatrovník by měl zrevidovat řízení, která se opatrovaného týkají: jsou nějaká „otevřená“ řízení u soudu, dědická, exekuční, u úřadu, na obci, se soukromými subjekty (např. u společenství vlastníků), jaké záznamy má opatrovaný

neporušuje práva ostatních pacientů, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak,

j) přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v České republice nebo od osob pověřených výkonem duchovenské činnosti (dále jen „duchovní“) v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, a s ohledem na svůj zdravotní stav, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; návštěvu duchovního nelze pacientovi odeprít v případech ohrožení jeho života nebo vážného poškození zdraví, nestanoví-li jiný právní předpis jinak, k) na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb.

(4) Pacient s omezenou svěřitelností nebo který je nezletilý, může požadovat, aby při poskytování zdravotních služeb nebyla přítomna osoba podle odstavce 3 písm. e), uvádí-li, že jde o osobu, která ho týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává. V tomto případě se postupuje podle § 35 odst. 5....

45 § 466 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580395>

v trestním rejstříku? Zakončená řízení je důležité prověřit, zda byl opatrovanec zastoupen a nebyl řízením poškozen, protože se nemohl hájit/bránit.

DOTAZ č. 4: Spory v rodině kvůli opatrovnictví a majetku opatrovaného

Sestra, která se o tatínka doteď nezajímala, na mě a na moji ženu podává trestní oznámení. My se však o tatínka dlouhodobě se ženou staráme a pomáháme mu vše vyřizovat, pečujeme a já jsem opatrovník. Co mi hrozí? Může to sestra udělat? Může po nás sestra chtít všechny doklady?

Rodinné vztahy

Rodinné vztahy nebývají vždy ideální, proto je dobré mít „pojistky“. Těmi může být dobrá evidence majetku opatrovaného a podávání řádných a propracovaných zpráv soudu. Sestra má právo, stejně jako kdokoliv jiný, si dělat co chce, ale rozhodně by se měla vyvarovat krivého obvinění, poškozování vašeho jména a chování porušujícího řádné občanské soužití (např. agresivní ataky).

Rodinné vztahy mohou komplikovat péči i opatrovnictví, ale více než kdy jindy to není o právu, ale o sebevědomí opatrovníka a pečujícího, aby byl schopen vnitřně takové narušené vztahy ustát. Na druhou stranu je dobré, že rodina kontroluje opatrovníka, aby opatrovanému neublížoval. Jistě by se to ale snášelo lépe, kdyby se takový kontrolující také podílel na péči, což se mu zpravidla nechce, anebo se nejsou opatrovník a kontrolující schopni společně na péči domluvit.

